

Internationell översikt

Kall fusion

I det första numret av *Skeptical Inquirer* för 1990 (vol 14, nr 2) tar fysikern Milton Rothman bladet från munnen om "kall fusion". Som bekant kallade två kemister vid universitetet i Utah, Stanley Pons och Martin Fleischmann, till en presskonferens i mars 1989 och hävdade att de funnit tecken på kärnfusion vid elektrolys av tungt vatten med platinaelektroder. Ett flertal stora forskningsinstitutioner satte genast igång med att upprepa experimentet. Resultaten blev negativa och det är nu enbart ett fåtal entusiaster som fortfarande hoppas på kall fusion. Rothman menar att uppståndelsen kring den kalla fusionen hade kunnat undvikas om rätt sorts sakkunskap hade tagit del i arbetet från början:

"Det är också signifikant att fysikernas experiment tenderade att visa på avsaknad av kall fusion, i motsats till kemisternas mer positiva resultat. Enligt min mening är orsaken till denna skillnad att fysikerna var mer erfarna än kemisterna i detta slags arbete och att de också hade en mer skeptisk attityd. Dessutom är fysikerna mer vana att tänka i termer av partikelreaktioner och kärnreaktioner. Det är i fråga om neutron-mätningar som skillnaderna var tydligast. I de ursprungliga redogörelserna i tidningarna för Pons och Fleischmanns experiment nämndes inte ens neutrondetektion, trots att emission av neutroner är den främsta indikatorn på fusionsreaktioner."

Rothmans antydning att kemister i allmänhet är mindre skeptiska än fysiker ska kanske tas som en provokation. Om någon kemist vill ta upp den kastade handsken, så finns det en hel del kapitel ur

pseudovetenskapens historia som är pinsamma för fysiken.

Den nya katastrofläran

I samma nummer skriver David Morrison och Clark Chapman om "den nya katastrofläran". På senare år har katastrofteorier fått ökad betydelse i uppfattningen om jordens historia. Så t ex har bevis ansamlats för att kollisioner med andra himlakroppar har lett till plötsliga klimatförändringar som starkt kan ha påverkat djurlivets utveckling. De båda författarna visar på skillnaderna mellan denna nya vetenskapliga katastroflära och äldre, pseudovetenskapliga katastrofläror, bl a i form av kreationisternas tro på syndafloden.

Som vanligt innehåller *Skeptical Inquirer* också förteckningar och referat av nyutkomna böcker och tidskriftsartiklar om pseudovetenskap och vetenskapens gränsfrågor. Genom att följa *Skeptical Inquirer* får man en god bild av vad som händer inom området.

För den som är intresserad att pröva på en prenumeration är adressen:

The Skeptical Inquirer
Box 229
Buffalo
NY 14215-0229
USA

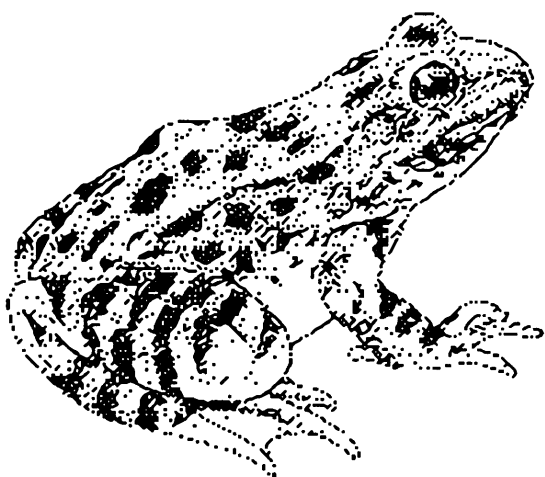
Förening för intelligenta

Folkvett har också en rad andra kollegor runt om i världen. Ett av de bästa lokala skeptikerbladen är *BASIS* (Bay Area Sceptics Information Sheet), som ges ut i Kalifornien. I oktobernumret 1989 gick *BASIS* till angrepp mot föreningen *Mensa Mensa*, som för övrigt finns också i Sverige, har

som enda krav på medlemskap att man ska ha klarat av en intelligenskvot om minst 135 i ett kontrollerat test.

Mensas tidskrift *Intelligencer* har visat ett starkt och okritiskt intresse för påstådda paranormala fenomen. Tidskriften försöker engagera *Mensa*-medlemmar i parapsykologiska undersökningar som genomförs på ett ur vetenskaplig synvinkel helt oacceptabelt sätt, berättar *BASIS*. Hög IQ är tydligen inte någon garanti för kritiskt tänkande.

Satanism

Föreningen *Delaware Valley Sceptics* ger ut tidskriften *Grain of Salt*. Dess oktobernummer 1989 innehåller en ovanligt balanserad och kunnig —men tyvärr anonym— analys av satanismen.

Inom amerikansk fundamentalism är det en spridd uppfattning att det finns en mycket omfattande, hemlig satanskult i USA. Satanismen påstås ligga bakom graffiti, heavy metal-musik, drogmissbruk, New

Age-rörelsen och inte minst ett stort antal mordfall. I sensationspressen har dessa uppgifter fått stort utrymme. Bl a cirkulerar det uppgifter om att satanskulten har ca 50 000 mordfall per år på sitt samvete.

Men allt detta är våldsamma överdrifter. Visserligen förekommer det satansdyrkan, men det rör sig om små och inbördes isolerade grupper. Satanismen är "något av en anomali i amerikansk religion". Den satanistiska traditionen har förts vidare nästan helt och hållet av anti-satanisternas fantasifulla motskrifter. Nya generationer av satanister har inspirerats främst av de beskrivningar av satanismen som finns i fundamentalisternas kampskrifter mot satansdyrkan.

De som tror på en stor satanistisk konspiration brukar ofta hänvisa till avhoppare som berättat fasansfulla ting. En närmare granskning visar emellertid att det till största delen rört sig om fantasiberättelser, som har mycket gemensamt med deras berättelser som påstår sig ha varit ombord på UFO:n.

Därmed är inte sagt att det saknas samband mellan satanskult och våldsbrott. Antalet fall där ett sådant kunnat beläggas är dock ganska litet. I regel rör det sig dessutom om personer som var svårt psykiskt störda även innan de gav sig in i kulten, och många av dem hade också begått våldsbrott redan före sitt satanistiska engagemang. Satanismens roll i dessa brott var alltså i regel underordnad.

Grain of Salt citerar metodistpastorn Gordon Melton, som framhållit att betydligt fler våldsbrott begåtts av människor som varit "besatta" av fundamentalistisk kristendom än av människor som varit satanister. Många våldsbrott mot barn har nämligen begåtts av föräldrar som trott att barnen varit djävulsbesatta och att djävulen skulle slås ut ur barnet.

Om ficktjuvar

Ett annat välredigerat nyhetsblad är *The Pseudoscience Monitor*, som ges ut av *Midwest Committee for Rational Inquiry*, Illinois. I dess oktobernummer 1989 fanns bl a en artikel av polisen Bruce Walstad om ficktjuvar. Han redogör noggrant för de mest förslagna ficktjuvarnas metoder. Så noggrant att man nästan tycker det är skönt att den förträffliga *Pseudoscience Monitor* har mycket liten spridning. Hans råd till läsarna är entydigt: "Den säkraste fickan att bära sin plånbok i är byxornas framficka. Der är den ficka som det är svårast att stjäla ur, eftersom offret i regel kan känna fiktjuvens fingrar, om han gör ett försök".

Artikeln är ett exempel på den vidgning av intresseområdet som också märks i andra amerikanska skeptikergrupper. Man började med att vilja skydda människor mot "paranormala" bedrägerier, men intresserar sig nu också för skydd mot andra typer av bedrägerier, främst kvacksalveri men också olika former av tjuvknep.

Norge

Den norska *NIVFO-bulletinen* är ett av de bästa europeiska skeptikerbladen. Från att tidigare ha koncentrerat sig främst på UFO-fall har man nu en bred täckning av ungefär samma slags ämnen som Folkvett brukar ta upp. I nr 4-5 1989 återfinns till exempel artiklar om siffermagi (numerologi), Hare Krishna-sekten och humbugmedicin. Det sistnämnda ämnet behandlas numera i nästan varje nummer av *NIVFO-bulletinen*.

I nummer 4-5/1989 citeras ett ställningstagande från det norska läkarförbundet —Den Norske Løegeforening— om alternativ medicin. Förbundet varnar för "farorna med en okritisk hållning till al-

ternativ medicin", men menar att "det är meningslöst att föra en kamp mot alternativmedicin genom polemik i media och/eller angrepp på dem som är anhängare av alternativ medicin". I stället gäller det först och främst att "uppmuntra medlemmarna till att ta allvarligt på sina informations-uppgifter gentemot patienten och att bidra aktivt på hälsoupplysningsområdet".

Spanien

De spanska skeptikerna ger ut *La Alternativa Racional*, som innehåller åtskilliga intressanta granskningar av pseudovetenskap i Spanien. Varje nummer innehåller också förteckningar över nyutkommen litteratur. Det kommer faktiskt ut en hel del kritiska granskningar av pseudovetenskap på spanska. Oktobernumret 1989 tar upp så skilda ämnen som UFO:n, kreationism och de påstådda hälsoeffekterna av joner i luften, som artikelförfattaren inte tror mycket på.

Västtyskland

Den västtyska skeptikerföreningen ger ut *Der Skeptiker*, som numera skiljer sig från de andra europeiska skeptikerbladen genom ett mera professionellt typografiskt utförande. Tidskriften ges ut på ett bokförlag som även gett ut flera kritiska böcker om alternativmedicin. Även innehållet är mycket kvalificerat. Nummer 3/1989 innehåller grundliga artiklar om irisdiagnostik, grafologi (handskriftstolkning) och New Age-fysik. Den sistnämnda artikeln, som är skriven av fysikern Martin Lambeck, innehåller förödande kritik av Fritjof Capra. Lambeck visar bl a hur Capra genom stympade citat ger en helt missvisande bild av Bohrs och Heisenbergs uttalanden om kvantmekanikens uttolkning.

Sven Ove Hansson